

Meddelelser fra en landøkonomisk Reise,

ved Lærer N. Fenger.

A. Dyrskuer i det nordlige Jylland i Sommeren 1867.

Paa en Sommerreise, hvis Hovedformaal var at blive nærmere bekendt med det nordlige Jyllands Kvægavl, har jeg i Maanederne Juni og Juli 1867 havt Leilighed til at besøge 1 Dyrskue i Aarhus Amt, 6 i Aalborg Amt, 3 i Viborg Amt og 7 i Thisted Amt: ialt 17 Dyrskuer, hvoraf 3 vare Amtshingsteskuer, de øvrige Landbosforeningers Dyrskuer.

Naar jeg nu, som en fremmed Besøgende, skal meddele noget om de Indtryk, jeg derfra har hentet om disse Egnes Husdyravl, navnlig Kvægavl, saa troer jeg det vil være rettest at forudstikke nogle Oplysninger, om hvilke Pengemidler Landbosforeningerne anvende til Dyrskuerne og hvormange Skuer der holdes i de tre Amter, hvis samtlige Skuer jeg har besøgt, da Krebsens og Præmiebeløbets Størrelse selvfølgelig maa have en stor Indflydelse paa Dyrskuet.

Aalborg Amt indbefatter kun een Landbosforening, der har sit Centrum i Aalborg By, men afholder sine Dyrskuer ved 6 forskjellige Kroer paa Landet. Foreningens Pengemidler ere temmelig smaa og deraf følger, at det kun kan blive et lille Beløb, der uddeles til Præmier paa hvert Steb. Saar har Præmieplanen, der overalt var den samme, været følgende:

1) For 1aars Hingstplage 2de Opmuntringspræmier à 6 og 4 Rb.	10 Rb.
2) For 2aars Hingstplage 2de Opmuntringspræmier à 14 og 10 Rb.	24 —
3) For 3aars Hingstplage en Opmuntringspræmie à 24 Rb. .	24 —
4) For de 10 bedste præmieverdige Hopper til Bedækningspenge for 1868 eller 1869, 2 Rb.	20 —
5) For de 4 bedste præmieverdige Tyre fra 1½ til 4 Aar 4 Præmier à 10, 8, 6, og 4 Rb.	28 —
6) For de 4 bedste præmieverdige Kvier eller Kvieføer med Kalvetænder 4 Præmier à 5, 4, 3 og 2 Rb.	14 —
7) For de 3 bedste præmieverdige Bøddere 3 Præmier à 5, 4 og 2 Rb.	11 —
	Salt . . 131 Rb.

Foreningens Generalforsamling vælger 2 Mænd til Dommere paa 5 Aar. Disse to faste Dommere bereise samtlige Skuer i Amtet og bedømme alle Klasser af Husdyr. Paa hvert Sted, hvor et Skue afholdes, bliver der af Landboforeningens Bestyrelse aarlig bestikket en stedlig Meddommer; men desuagtet maa det dog blive de fast udnævnte reisende Dommere, der faae den afgjørende Indflydelse. Denne Maade at ordne Dommervalget paa er meget afvigende fra den Fremgangsmaade, som bruges af de fleste Landboforeninger, og den har vist sine store Ulemper, f. Ex. den, at de samme Dommere skulle bedømme alle Klasser, og den vil derfor næppe holde sig, naar Skuerne blive større og ordnede efter mere faste Grundsætninger; men saalænge de ere saa smaa, og Sandsen for Skuerens Betydning saa lidet udviklet hos Befolkningen som for Diebliffet, er den dog maasse i flere Henseender at kalde ret hensigtsvarende. Den hele Bedømmelse gjøres ved den overmaade simpel, og en vis Ensartethed i Bedømmelsen er derved sikret over hele Amtet i flere Aar. Den Mangel, som nu er meget følelig for den, der besøger disse smaa Dyrskuer, er, at der næsten intet gjøres for at ordne Stuet. De forskjellige Dyreklasser trækkes ofte sammen mellem hinanden omtrent som Kvæg paa et Marked, og Dyrene holdes ikke udstillede i bestemte Timer. Der anvendes ingen Mærker til de belønnede Dyr, og det er derfor meget vanskeligt for den Besøgende at

faae nøiagtig Rede paa, hvad der er udstillet i de forskjellige Klasser, og hvorledes Bedømmelsen er faldet ud. De Tal, jeg desangaaende har noteret mig, tør jeg derfor ikke ansee for at være strengt nøiagtige, og jeg skal ikke meddele mere deraf, end hvad jeg troer, der kan tjene til at give en omtrentlig Forestilling om Skuernes Størrelse. Som det var at vente vare de mindst besøgte i Amtets vestlige og magre Egne, bedst i de østlige, hvor navnlig Skuet i Terndrup maatte kaldes godt besøgt. I Gjenemsnit kan man regne, at der paa hvert Steb mødte 6 Hingstplage, 22 Følhopper, 9 Tyre, 17 Kvier og 5 Bæddere. De Hingstplage, der mødte, vare paa flere Steder saa faa og saa ringe, at Præmierne slet ikke kom til Uddeling. Derimod havde man paa flere Steder, som f. Ex. i Nørreager, omeendstjont Præmierne for Følhopper kun var 2 Rd. for hver, en smuk Samling af brede jydste Hopper. For Tyrene kan det snarest siges, at Præmierne vare store nok til at vække nogen Kappelstrid, og dette sporedes ogsaa paa Skuerne. Gode Tyre findes desværre endnu kun sparsomt strøede i Jylland, men Landboforeningerne og Dyrskuerne synes dog at have bevirket en kjendelig Fremgang til det bedre i de senere Aar. Her fortjener navnlig Skuet i Terndrup at fremhæves som vel repræsenteret i saa Henseende. Der fremstilledes 14 Tyre, hvoraf vel nogle vare temmelig smaa og spidse Dyr, men blandt hvilke ogsaa fandtes flere meget gode og velbyggede Tyre, samt en ældre Tyr, der fortjener at kaldes en udmærket Ostkantstyr. Den er fortbroget, har ualmindelig fine Horn, en gauffe lige Ryg, er dyb og bred og vel opfyldt med Kjød bag Dovenene. Den er tillagt paa en udmærket jydsk Ko, og falden paa en jydsk Tyr, der ved det store Landmandsmøde i Odense 1863 fik en særlig Belønning som et udmærket Dyr af Federace. Den tilhører Søren Nielsen i Beddum og tilkjendtes iaar 1ste Præmie ved et Centralskue for ældre Tyre, som iaar for første Gang blev afholdt i Aalborg samtidig med Amtshingsteskuet. De Samlinger af Kvier, som fremstilledes paa Aalborg Amts Dyrskuer, udmærkede sig ikke

særlig i nogen Retning, og Hornkvægets Bedømmelse lider her af den væsentlige Ulempe, at alt skal bedømmes i samme Klasse, hvorved det bliver vanskeligt at faae fremdraget de Dyr, der udmærke sig særlig enten som Malk- eller Fedekvæg. Aalborg Amts Hornkvæg kan vist siges at høre til noget af det mest blandede, som findes i Jylland. Meieriet sættes gjennemgaaende over Studeholdet, men der tillægges dog mange Stude, og af den Grund søger man jævnlig til Vester-egnen for at indkjøbe Dyr, der have en bedre Fedeform end Ostkantens mere skarpe og kantede Kvægrace. Staldfedning af Stude om Vinteren drives i temmelig stor Udstrækning i Aalborg Amt, og Interessen derfor synes at være steget i de senere Aar baade paa de større og mindre Gaarde. Landboforeningens Formand, Hr. Kammerraad Toft paa Lovisendal, har opgivet mig, at der iaar er udstibet 700 fede Stude fra Aalborg, men han antager, at Udsørslen ad andre Veie har været større, hvorfor han mener, at man med et rundt Tal kan regne, at Amtet i Vinteren 1867 har fedet mindst 1000 Stude.

I Viborg Amt blev der foruden Amtshingstestuet afholdt 2 Dyrskuer, nemlig et af Salling's Landboforening og et af Viborg Amts.

Det for Salling var det største Kvægskue, jeg iaar har seet, hvad man ogsaa maatte vente efter de Præmier, der uddeles. Foreningen raader nemlig over en Sum af 580 Rd. til Præmier, og deraf anvendes 347 Rd. til Hornkvæg alene, og af disse kun 99 Rd. til Malkkvæg, altsaa tildeles der her Slagtekvæget en langt større Sum end ved noget andet norskejds Dyrskue, jeg har seet. Dyrskuedagen begyndte iaar med et øsende Regnveir, og det hidrog, efter Sigende, meget til at formindste de udstillede Kreaturers Antal, men der mødte dog omtrent 16 Dyr, 90 Køer og 32 Kvier. Af Dyrene vare de bedste indkjøbte paa Mors, og denne Klasse var som Helhed ingenlunde fortrinlig, derimod fremstilledes der et stort Antal meget værdifulde Køer, blandt hvilke Dommerne med Lethed

kunde udsøge store og udmærkede Køer baade af Fedes- og Malkeslaget. Bedømmelsen foregik paa den Maade, at først udtoges Malkesvæget og senere Fedesvæget af den hele Samling. Køerne i Salling ere gjennemgaaende større end paa Mors og i Thy, og det forekommer mig, at man som en Slags Racepræg for Sallingss Kvæg kan anføre en noget eiendommelig Form og Stilling af Horn, som jeg maa beskrive saaledes: Hornene ere som oftest temmelig svære, og naar de ere traadte ud fra Panden bøje de tidlig indad mod hinanden, lidt fremad og opad med Spidserne. Denne Hornform giver ofte Hovedet, navnlig Studens, et vist stolt Udseende, der minder om Hjortens. Morsprægen har mindre, mere udadvendte Horn, hvis Spidser ere tilbøjelige til at antage en fortilvendende Retning, og ikke, som Sallingkvægets, at vende opad. Sallingkvægets Racepræg er dog i det Hele mindre fast end Morskvægets. Der forekommer i Salling mange knoklede og skarpe Køer, som nærmest maa bedømmes som Malkesvæg, der ogsaa nu udgjør den almindelige Besætning paa de større Gaarde. Paa dette Dyrskue havde Hestene en meget underordnet Plads, hidrørende fra at Krebsen eier et større Legat til Præmier for Hingste. Disse Præmier skulle uddeles af Remontekommissionen, og Landbosforeningen fattes ved dette Legat i Stand til at anvende de fleste af sine Midler paa Hornkvæget. Der fremstillebes ved Skuet 14 Hopper og nogle Hingstplage, men denne Del af Skuet udmærkede sig ikke i nogen Retning.

To Dage efter Dyrskuet i Salling afholdtes et i Viborg, og der var Forholdet mellem Heste og Kvæg omvendt; der blev uddelt 500 Rd. til Hingste og Hopper, medens Kvæget maatte nøies med 86 Rd., og derfor var Kvægskuet her kun lille. Der fremstillebes 11 Tyre og 33 Køer. Mellem Tyrene fandtes en graabroget 4aars Tyr tillagt i Rødding ved Viborg. Den var dyb af Krop, temmelig lang, havde et firkantet Kryds, dybe Laar, lille Hoved, fine Horn og fin Hud, og var i det Hele en særdeles god, men ikke stor, jydsk Tyr. De andre

Dyre stode ikke lidet tilbage for den, men Klassen var dog i det Hele ret god. De fleste af Køerne vare temmelig smaa og spinkle; flere af dem maatte kaldes gode jydste Malkekøer, men der var ingen, der som svære og velbyggede Slagtefreatureur kunde taale at stilles ved Siden af de nordligere Egenes bedre Køer. Ved dette Skue var der særskilte Klasser for Malkekvæg og for Fedekvæg, og for svære og lette Heste. Der blev hængt Præmiemærker paa de belønnede Dyr, og Skuet var i det Hele bedre ordnet end Skuerne længere nordpaa. Det vilde dog have været ønskeligt for de Besøgende, om der havde været idetmindste nogle Timer paa Dagen, hvori samtlige Dyreklasser havde været udstillede paa en Gang; thi som det her var ordnet, at de forstjellige Klasser tilbøds afløste hinanden, kunde den Besøgende kun ved at opholde sig næsten hele Dagen paa Pladsen faae hele Skuet at see.

Paa Morsø findes et landøkonomisk Selskab, der iaar raadebe over 546 Rb., der fordeltes mellem Dyrskuer paa 3 forstjellige Steder, nemlig:

1) i Nykjøbing et Skue for Hingste, Følhopper og Plage med et samlet Præmiebeløb af 220 Rb. Nykjøbing Sparekasse havde her udsat en Præmie paa 100 Rb. for den bedste ældre Hingst, om hvilken der konkurrerede 5 brune Hingste, hvoraf navnlig den, der vandt Prisen, var et meget godt Dyr. De øvrige Præmier vare for smaa til at opvække nogen egentlig Ræpestrid. Der mødte ogsaa kun 5 Hingstplage, 8 unge og 18 ældre Hopper, mellem hvilke fandtes adskillige gode og brede Dyr.

2) paa Bjergby Heide i Nørre-Herred et Skue for Hornkvæg og Faar. Her var udsat 5 Præmier (fra 12—15 Rb.) for Dyr, og der mødte omtrent 10 Dyr. 1ste Præmie tilkjendtes Buchwalbs Tyr paa Mandrup, som ifjor fik 1ste Præmie ved det store Landmandsmøde i Aarhus. Den er fortkbroget og et særdeles godt Dyr. Hovedet er lille og kort, Hornene smaa og fine, Kroppen dyb og bred, Ryggen lige,

Raarene dybe og kjødsfulde. De fleste andre udstillede Tyre havde saa væsentlige Mangler, at de ikke kunde komme i Betragtning ved Præmieuddelingen. De større iblandt dem vare for det meste smalle og høibenede eller spidse bag, og en enkelt, der var bedre bygget, var saa lille i Forhold til sin Alder, at den ikke kunde komme i Betragtning. 2den og 3die Præmie blev derfor slet ikke uddelt og 4de og 5te tilkjendtes 2 unge (toaars) ret lovende fortbrogede Tyre. For Køer var der udsat 11 Præmier (6—1 Rd), og der fremstilledes 36, hvoraf omtrent Halvparten kunde betegnes som meget velbyggede Slagtecreaturer. 1ste Præmie tilkjendtes en ældre fortbroget Ko tilhørende Buchwald paa Randrup. Den fik 4de Præmie i Aarhus, og er ikke nogen stor Ko, men et usædvanlig godt Dyr; thi det er sjældent at træffe en Ko, der er saa bred og velbygget baade for og bag som den. Dommerne fandt den hele Klasse saa tilfredsstillende, at der uddeltes adskillige Extra-præmier. Naar Dyrene ere bedømte, opstilles de i Række efter Godheden; man fandt her, som overalt ved Fedevægets Bedømmelse, de bedre Malkøkøer nederst i Rækken. Disse kunne ofte med Hensyn til Størrelse og Bredde bagover maale sig med de bedste Fedekøer, men de staae tilbage for dem med Hensyn til Brystets Bredde, og bliver en saadan Ko ældre, træffer man den næsten altid løs i Bovene. For Kvier var der udsat 11 Præmier (fra 1—7 Rd.) Der fremstilledes omtrent 30 temmelig smaa, men næsten lutter velbyggede Dyr i denne Klasse, og det var, ligesom i de tvende forannævnte Klasser, Buchwald paa Randrup, der vandt Prisen for en meget velbygget fortbroget Kvie. Til Ungkvæg, i en Alder fra 1—2 Aar, var iaar for første Gang udsat 8 Præmier (fra 1—6 Rd.) og der fremstilledes i denne Klasse 15 Dyr, hvoriblandt en sort Stud, tilhørende Peder Andersen Hesselberg. Den var i Mai 1867 fyldt 2 Aar, var i en udmærket Foderstand og særdeles vel bygget. Den vil sandsynligvis blive fremstillet ved det store Dyrskue i Kjøbenhavn 1869. Der blev forgjeves budt 100 Rd. for den. Samme Eier frem-

stillede en rødbrøget, noget yngre, men forholdsvis større Stub, der dog ikke var saa smukt stabt som den sorte. Til Ungkvæg i en Alder fra 16 Uger til 1 Aar var udfat 8 Præmier (fra 1—6 Rd.) Der fremstillede i denne Afdeling 12 Kalve, som vare holdte jævnt godt, men ingen meget stærkt. Det var ønskeligt, om Landboforeningen kunde bibeholde og om mulig næste Aar forøge disse Præmier for velholdt Opdræt, da de synes vel stillede til at henlede Befolkningens, især de smaa Opdrætteres, Opmærksomhed paa den Fordel, en kraftig Ernæring af de unge Dyr medfører.

3) ved Vills Kro i Sønder-Herred et Skue for Fedevæg og Faar. Præmierne her vare omtrent som i Nørreherred, og Skuet i det Hele taget lignende. Der var ingen Dyr saa god som Buchwalds paa Randrup, men ellers var Thyreflassen i sin Helhed bedre end i Nørreherred. Der fremstillede 11, og alle Præmier uddeltes. Køer og Kvier vare mindre godt repræsenterede her end i Nørreherred, og af Ungkvæg mødte ikke noget rigtig godt. Mellem Kalvene fandtes adskillige gode, og der fremstillede navnlig en meget smuk graabroget Thyrekalb paa 17 Uger.

Hvad der paa dette Skue tildrog sig størst Opmærksomhed var uden Tvivl 2 Køer og en Kvie, af blandet engelsk Korthorns- og slesvigsk Marstrace, som Proprietair Breinholdt til Damsgaard her havde udstillet. Det var meget svære Dyr, og navnlig var Koen „Thora“, der gjentagne Gange havde taget Præmie ved de tidligere blandede Distrikters Landboforening, mellem Ribe og Lønder, et usædvanlig godt Dyr. Det er Eierens Hensigt at benytte disse Dyr, som i Vinteren 1867 ere indkjøbte i den slesvigsk Marst, til dermed at grundlægge en lille Stamme af stort og hurtigt voksende Fedevæg. Enhver, der har Interesse for Kvægafedningens Udvikling i Thyland, maa med Interesse see et saadant Forsøg blive bragt til Udførelse paa en af de bedste Græsgaarde paa Den Mors. En saadan Hjord er der stillet under saa gunstige Vilkaar, som saadant Kvæg kan vente at finde i det nordlige Thyland, og

man tør altsaa der vente at faae at see, om en saadan stor og meget forbedret Kvægrace taaler Klimaet. Fremkomsten af nogle Blandinger med jydsk Kvæg kan ogsaa have sin Interesse til Sammenligning. Den eneste Fare for Egnens Kvæg-hold, Forsøget kan siges at medføre, er den: at middelmaadige Halvblods-Tyre fra denne Hjord kunde udsprede over Den og besmitte Renheden af den Kvægrace, Mors nu med Rette er berømt for. Noget saadant kunde let stee, før Forsøget paa Damsgaard har godtgjort, at den fremmede Race i Tidens Længde vil vise sig mere lønnende at holde end den hjemlige. For at godtgjøre noget saadant med Sikkerhed behøves Tid (flere Slægtled af Kreaturer) og omhyggelige sammenlignende Fodringsforsøg, ved hvilke Dyrenes Tilvæxt og de fortærede Fodermasser nøiagtig optegnes. Spørgsmaalet om, hvorledes Landbosforeningerne skulle stille sig til slige fremmede Racer, der møde ved deres Skuer, kan maasse faae stor Betydning for Kvægavlen paa Mors. Det synes klart, at den fremmede Race ikke godt kan æfte Præmie i samme Klasse som den jydste, dertil ere Racerne altfor forstjellige. Skulde engelsk Kvæg vinde saamegen Ndst og Udbredelse paa Den, at det maa medoptages paa Dyrskuet, bør det vist indrømmes en Klasse for sig selv. Indtil dette steer, maa Landbosforeningens Medlemmer være Gierne af fremmed Kvæg meget taknemmelige, om de, som Hr. Breinholt iaar, vil vise Foreningen den Dymærksomhed at udstille deres Dyr uden at fordre Præmie.

Thylands Landbosforening afholder, ligesom Foreningen paa Mors, 3 Dyrskuer, nemlig et for Heste og to for Hornkvæg og Faar. Dens samlede Præmiebeløb udgjør 858 Rd.

1) Skuet for unge Hingste og for Følhopper blev afholdt i Koldbh Kro, og det samlede Præmiebeløb udgjorde 279 Rd. Der fremstillede kun 5 Hingstplage, som ingenlunde vare fortrinlige Dyr. Derimod havde man her en Samling af 40 Følhopper, der som Helhed betragtet dannede en meget god Klasse. Den brune Farve var fremherskende, og der fremstillede næsten lutter brede, dybe og fluttede Hop-

per af Middelfstørrelse (omtrent 10 Kvarter 2") med kraftige og brede Kryds. Det Parti, som gennemgaaende var svagest hos dem, forekom mig at være Fiberne, navnlig paa Forbenene, thi her vare Senerne ofte fine og laa tæt op til Knoffelen.

2 og 3) Kvægskuerne afholdtes i Jyby Kro og i Thisted. Det samlede Præmiebeløb var 589 Rd., der var delt saaledes, at 20—30 Rd. var høieste, 4 Rd. laveste Præmie for en Tyr. For Køerne var 5—6 Rd. høieste og 2 Rd. laveste Præmie. Der blev ogsaa uddelt Præmier for Kvier, men ingen for vel holdt Opdræt, saaledes som paa Mors. Der fremstilledes i alt 236 Stykker Hornkvæg, blandt hvilke fandtes mange gode og velbyggede Dyr. Som det fortrinligste fortjener at fremhæves en svær graabroget Gaars Ko, der fremstilledes i Thisted af Zens Nørgaard i Aas ved Vils Sund. Det er en temmelig lang Ko, der især udmærker sig ved sin dybe, bagtil overordentlig brede Krop. Den har et kort Hoved, fine Horn og Øren og er i det Hele taget en udmærket Ko af sin Race. Den blev paa Dyrskuet solgt for 148 Rd. I Thisted fremstilledes ogsaa een meget god og, saavel der som i Jyby, flere gode Tyre, men ved Siden af dem adskillige smalle, bagtil spidse Dyr, der aldrig fortjente at anvendes til Avl. I det Hele taget fik jeg af disse to Kvægskuer det Hovedindtryk, at Thylandskvæget i sin Helhed staaer tilbage for det paa Mors, navnlig for Nørreherreds. Der træffes i Thyland mange Kreaturer, der maa kaldes temmelig lange, forholdsvis smalle og ikke saa firskaarne over Krydsset, som man gennemgaaende træffer Morskvæget.

• Hvad Dyrskuernes Ordning angaaer, fandt jeg i Salling og i Thisted Amt gennemgaaende de samme Mangler som i Aalborg Amt. Dyrene holdtes ikke udstillede paa en saadan Maade, at Tilskuerne nogenlunde bekvemt kunde gjøre sig bekendte med hvilke Dyr, der vare udstillede i de forskjellige Klasser, og hvorledes Udsalget af Bedømmelsen havde været. Der blev ikke benyttet Præmiemærker til de belønnede Dyr, og

i Regelen blev næsten alle Dyrene trukket væk, saasnart Præmierne vare tilkjendte. Alt, hvad der blev gjort for at be-
 kjendtgjøre Bedømmelsen, var, at de belønnede Dyr opstilledes
 i Kad en ganske kort Tid. At denne Maade at bekjendtgjøre
 Dommen paa er meget mangelfuld, har jeg kun hørt een Me-
 ning om mellem de Besøgende. Den er ikke blot i høi Grad
 ubekvem for disse, der derved nødes til at opholde sig paa
 Pladsen for at afvente det Dieblif, Bedømmelsen bekjendt-
 gjøres, dersom de ønske at kjende Udfaldet, men selv om man
 da er tilstede, er det ofte næsten umuligt at faae Dyrene at
 see for den Stimmel af Menneker, der da samler sig om de
 enkelte Dyr. Det forekommer mig ogsaa, at der, baade i
 Aalborg og Thisted Amter, gjennemgaaende er en Tilbøielighed
 til at uddele formange og for smaa Præmier. Hvor stort
 Antallet af Smaapremier er i Forhold til de udstillede Dyr
 skal jeg opløse ved et Exempel, hentet fra Thylands Landbo-
 forening. Forholdet er omtrent lignende ved de andre, og jeg
 vælger kun Thylands, fordi denne Forenings Formand har
 været saa venlig at meddele mig de behørigte Tal efter For-
 eningens Bøger. I Henhold til disse udstilledes 1867 ved
 Foreningens 3 Dyrskuer 322 Dyr, af hvilke 218 fik Præmie.
 Det vil med andre Ord sige at af 3 udstillede Dyr ville i
 Regelen de 2 faae Præmie. Den hele Samling af Kreaturer
 (jeg tænker her nærmest paa Køer og Kvier), man træffer paa
 disse Dyrskuer, staaer i Gjennemsnit ikke meget over de Dyr,
 man kan vente at træffe hos enhver Gaardmand, der har Ord
 for at holde en god Kvægbesætning. Dersom jeg turde bruge
 et stærkt Udtryk, vilde jeg sige: det forekommer mig, man
 ødsler med Smaapremierne. I Thisted Amt, hvor Præmierne
 endda ere temmelig store i Forhold til dem, der uddeles paa
 Mors og i Aalborg Amt, er Gjennemsnitssummen for samtlige
 Præmier knap 4 Rigsdaler. Et stort Antal Præmier uddeles,
 som kun beløbe sig til 1 eller 2 Rigsdaler for en Hest eller
 Ko. Det er en saa lille Belønning, at den næppe kan siges
 at danne et passende Bederlag for det Tab, der er forbunden

med at skulle sende Dyret til Udstillingen og undvære Brugen af det og af dets Bogter en hel Dag. Lad end saa være, at disse mange smaa Præmier kunne bidrage til at skaffe vedkommende Landbosforening Medlemmer, saa burde man dog betænke, at Præmieuddelingen derved let kan komme til at forfeile sin Hovedbestemmelse, som skulde være at vække en Rapperstrid mellem Opdrætterne og udmærke de fortrinlige Tillægsdyr, saa de bleve mere bekjendte og benyttede af Egnens Beboere.

Om Amtshingsteskuerne i Aalborg, Viborg og Thisted Amter vil der snart fra Regjeringskommissærens Haand foreligge Offentligheden Meddelelser, som maa ansees for fuldstændigere og nøiagtigere, end hvad jeg derom kunde meddele. Jeg skal derfor ikke her inblade mig paa en Beskrivelse af disse Skuer; men kun tillade mig at henlede Opmærksomheden paa en Fremgangsmaade ved Præmieuddelingen, der bruges ved disse, og som er væsentlig afvigende fra det Grundlag for Bedømmelsen, som ellers anvendes. Ved Bedømmelsen af de ældre Hingste tages nemlig væsentlig Hensyn til det Afkom, de have givet. Den Tanke, at en ældre Hingst, for gjentagne Gange at kunne faae høie Præmier paa Dyrskuerne, bør have bevist sin Godhed gennem sit Afkom, er i og for sig saa simpel og sund, at sikkert enhver maa anerkjende dens Berettigelse; men dens Udførelse i Livet møder saa store og væsentlige Vanskeligheder, at den hele Fremgangsmaade vist kunde fortjene en udførlig offentlig Drøftelse, før den blev fastslaaet og videre udbredt. Jeg skal kortelig beskrive, hvorledes man gaar frem i det nordlige Jylland. Nogen Tid før Amtshingsteskuet skal holdes bliver det bekjendtgjort i Egnens mest udbredte Blad, at de Ciere af ældre Hingste, som agte at ætse Præmie ved Amtsskuerne, opfordres til at fremvise Afkom efter dem. Der stilles den Forbring, at der skal fremstilles mindst 20 Blage af samme Alder, for at en Hingst, der før har faaet Præmie, skal kunne vente atter at blive belønnet. For at gjøre det saa let som muligt for Hingsteieren at fyldestgjøre

denne Forbring, kan Fremstillingen af Afkom finde Sted ikke blot paa samme Dag og Sted som Hovedskuet, men det tillades, at fremstille Plagene ved de smaa Landbosforeningsdyrskuer eller paa andre Tider og Steder, som den dertil valgte Kommission selv bestemmer. Naar vedkommende Hingsteholder har havt Hingsten i nogle Aar, vil det i Regelen, naar han derpaa anvender nogen Uleilighed og Befostning, være ham muligt at efterkomme en saadan Forbring, men det ligger i Sagens Natur, at den Omhu, hvormed Hingsteholderen udsøger de Plage, han vil fremstille, samt Bestaffenheden af de Hopper, hvorpaa de ere tillagde, kan udøve en overordentlig stor Indflydelse paa det Afkom, der fremstilles. Den næste store Ulempe, som møder, er den, at vedkommende Komite som oftest kaldes til at bedømme Føl (efter nogle Hingste fremstillede kun Pottesøl) og Plage i 1, 2 og 3aars Alderen, altsaa i en Alder, hvori det er høist vanskeligt at sige noget Tilforlæbeligt om, hvad saadanne Dyr muligvis kunne blive til. At fremstille 20 ældre Dyr er i Regelen ikke muligt, da Afkommet efter de gode Hingste meget hurtigt sælges bort fra Egnen. En tredie og, saa forekommer det mig, meget væsentlig Ulempe er den, at det som oftest kun er vedkommende Komite, der faaer Leilighed til at see Afkommet, men faa eller ingen af de Folk, som ere tilstede ved det egentlige Dyrskue, og Flertallet af de Besøgende ere saaledes afskaarne fra at lære en af de Hovedfaktorer at kjende, hvorefter Bedømmelsen foretages. Derved taber Bedømmelsen meget af sit offentlige Præg. I Aalborg Amt var det endogsaa indrettet saaledes, at der var en Komite, som afgav et Skjøn om de Plage, den havde seet ude omkring paa Landet, og en anden Komite, som i Aalborg, støttet paa førstnævnte Komites Beretning, uddelte Præmier til Hingstene, som fremstillede ved Skuet der.

Jeg ønsker ikke at udtale nogen afgjort Dom om den fulgte Fremgangsmaade, der er saa afvigende fra den sædvanlige, at jeg troer den fortjener almindelig Opmærksomhed og nærmere Drøftelse, for at afgjøre om den fortjener at bi-

beholdes, eller om man muligvis burde foretrække at skjærpe de Forbringere, der nu stilles med Hensyn til Stamtabler.

Før jeg slutter disse Meddelelser, hvori jeg blandt andet har tilladt mig at henlede Opmærksomheden paa det Mangelfulde ved Ordningen af flere mindre Landbosforeningers Dyrstuer, kunde jeg ønske at give en kort Beskrivelse af et Stue, som den 21de Juni blev afholdt i Løgten Kro, Nord for Aarhus, af „Kals Vig's Landbosforening“. Det kan, hvad en smuk og hensigtsmæssig Ordning angaaer, tjene som et Exempel, værd at efterligne for mindre Landbosforeninger.

Dyrene mødte paa Pladsen om Morgenen Kl. 9, og hvert Dyr blev anvist sin bestemte Plads i den Klasse, hvortil det hørte og paahængt et trykt Nummer. Samtlige Udstillere forpligtede sig til at holde Dyrene paa Pladsen indtil Præmieuddelingen havde fundet Sted, og Pladserne for de forskjellige Klasser vare afgrænsede med Pæle og Reb. Der var opreist smaa Telte for Dommerne. (Saadanne Telte ere navnlig i Regnveir meget nyttige for Protokolføringen). Til Mønstring af Heste var der afgrændset en stor Kreds med Pæle og Reb, som senere benyttes for samtlige Dyr, der droges frem for at modtage Præmier. Der var forfattet en trykt Fortegnelse over alle Dyrene, hvis Nummer i Bogen svarede til det, der var hængt paa Dyret, saa der kunde man nemt finde Oplysning om Eierens Navn og Dyrets Alder og Herkomst.

De opstillede Klasser vare følgende:

a) Hingste ikke over 3 Aar (3 Præmier, tilsammen 80 Rd.). Der fremstilledes 9, af hvilke 1ste Præmiehingsten var en temmelig spinkel 2aars Blag. Anden Præmie tilkjendtes en dyb og sluttet 2aars Hest med stærke Ben; men de fleste Blage i denne Klasse vare temmelig smalle og høibenede Dyr.

b) Følhopper ikke over 16 Aar (4 Præmier, tilsammen 45 Rd. foruden 6 Tribedækningsbeviser à 3 Rd.). Der fremstilledes 17, af hvilke 1ste Præmiehoppet var en overordentlig stor, stærk og bred Hoppe, men dog noget høi-

benet. Der var adskillige gode, korte, brede og dybe Bøndehopper, men gjennemgaaende forekom Klassen mig at være mindre god end de Samlinger af Følhopper, jeg har seet længere nordpaa. Den hele Samling var ingenlunde ensartet, og der forekom mange temmelig høibenede og mindre sluttede Dyr.

c) Tyre af jydsk Race (3 Præmier, tilsammen 45 Rd.) var en af de bedste Klasser paa Udstillingen. Der fremstilledes 7 Tyre. 1ste og 2den Præmie Tyrene kunde vel i Sammenligning med Vesterlandets bedste Kvæg siges at mangle Bredde bagover; men de vare ellers ret velbyggede som Slagtekvæg betragtet, havde fine Horn, men Speilet var lidet udviklet.

d) Bytyre af jydsk Race (3 Præmier, tilsammen 45 Rd.). Var af lignende Bestaffenhed som foregaaende Klasse, men der fremstilledes kun 3 Dyr af noget ringere Bestaffenhed. Aarsagen til at Bytyrene belønnes særskilt er den, at de tidligere have været meget flette i Forhold til den udstrakte Brug, der gjøres af dem.

e) Køer af jydsk Race (5 Præmier, tilsammen 50 Rd.). Der fremstilledes 19 Køer. De 3 første Præmier tilfaldt 3 gode, temmelig svære, graabrogede Malfekøer; 4de og 5te Præmie tilfaldt yngre og noget finere Dyr.

f) Kvier af jydsk Race (2 Præmier, tilsammen 20 Rd.). I denne Klasse mødte kun 3 Dyr, der ingenlunde vare fortrinlige. De maatte nærmest henregnes til Fedeslaget. Den mindste af dem var meget velbygget og overordentlig trivelig, men meget lille, og den havde et slet Speil.

g) En Samling af Køer og Kvier af eget Tillæg uden Hensyn til Race (3 Præmier, tilsammen 60 Rd.). Denne Klasse var den interessanteste paa Skuet. Konkurrencen var her fri, kun, at Samlingens Størrelse var gjort afhængig af det Antal Køer, som fandtes i den Besætning, hvortil Dyrene hørte. Ciere af Besætninger paa 25 Høveder skulde fremstille en Kvie og en Tyr; for Besætninger paa 50 Høveder

fordrebes 2 Køer, 1 Kvie og 1 Tyr; Besætninger indtil 100 Hoveder og derover fordrebe 3 Køer, 2 Kvier og 1 Tyr.

Samlingen indbefattede 6 Nummere, og første Præmie tilfaldt en udmærket Samling af 4 røde Køer og en Tyr af Geest-Racen. 2den Præmie tilfaldt en lignende, men næppe saa fin Samling af samme Slags Kreaturer. De øvrige Nummere vare uden synderlig Interesse, og Kreaturerne tilbels af blandet Race.

h) Orner (3 Præmier, tilsammen 31 Rd.). Der udstillebes 5 særdeles gode Orner, hvoraf de 3 vare af Berksshire-Racen.

i) Søer (3 Præmier, tilsammen 24 Rd.). Der udstillebes 13 høist fortrinlige Dyr. De fleste vare af Berksshire-Racen, særdeles velbyggede og med en rigelig Haarbeflædning paa Kroppen. En af de bedste Søer laa med en Yngel af 10 fortrinlige Grise. Det er vist sjældent, at nogen mindre Landboforening kan fremvise en smukkere Udstilling af Svin end denne, og hvem der ønsker gode Svin til Tillæg vil næppe komme til at søge forgjæves, naar han besøger Kalø Vig's Landboforenings Dyrskue.

k) Væddere (3 Præmier, tilsammen 25 Rd.). I denne Klasse fremstillebes 7 Dyr, hvoraf de fleste vare ret gode og uldrige Dishleyblandinger.

l) Faar (2 Præmier, tilsammen 13 Rd.). Der fremstillebes kun 3 Dyr af blandet Dishleyrace.

Desuden var der ved dette Skue udsat 55 Rd., fordelte til 6 Præmier, for det bedste Bønderesmør, saa Foreningens samlede Præmiebeløb naaede op til 511 Rd.

Foreningen havde ved Skuet Besøg af 2 saakaldte Delegerede fra hver af de 3 nærmeste Landboforeninger, der have forenet sig med Kalø Vig's Landboforening om gennem Udsendinge at møde ved hinandens Dyrskuer. Derved er der aabnet en Veilighed til, at de fremragende Mænd i de forskjellige Foreninger gjensidig kunne paavirke hinanden, og der kan vel ikke være Tvivl om, at en saadan Vælgvirkning kan

være frugtbringende i flere Retninger. Disse Udsendinge, der som oftest ere Dommere i de Kredse, de komme fra, faae Leilighed til at lære af den Kredses Dommere, de besøge. Det er nemlig blevet Skik, at de forskjellige Bedømmelsesudvalg gjøre de fremmede Delegerede Rede for deres Bedømmelse, og Gæsternes Tilstedeværelse maa atter udøve en Art kontrollerende Tilbagevirkning paa selve Dommerne, der er stiftet til at forebygge, at personlige Bevæggrunde faae Indflydelse paa Bedømmelsen. Jeg har opfattet den hele Indretning saaledes, at den bringer Dommerudvalgene til ikke blot at udtale en Dom over Dyrene, men den nøder dem til at begrunde den affagte Dom paa en halvt offentlig Maade. Dersom den her beskrevne Ordning tænkes ført lidt videre, kunde den føre til, at Dommerudvalgenes Formand, eller en Mand, de valgte til deres Ordsfører, offentlig udtalte en begrundet Dom om hele Dyrskuet, der helst burde udtales for samtlige Besøgende, før Skuet var tilende. Det kunde være i høi Grad belærende for mange af de Besøgende ved Skuet at høre en saadan begrundet Dom udtalt, og det vilde hjælpe dem til hurtigere end ellers at finde sig tilrette paa Skuet, saa de der kunde samle Kundskaber med Hensyn til Bedømmelsen af Tillægsdyr. En begrundet Dom kunde uden Tvivl ofte bidrage til at svække den Mistillid til Dommerne, der saa let kommer til orde hos Tilskuere, der savne enhver Veiledning til at forstaa Bedømmelsen. Det vilde bidrage til, at Bedømmelsen blev gjort til Gjenstand for Samtaler og nærmere Drøftelse, og skulde det vise sig, at Flertallet af Landbosforeningens Medlemmer ikke vare tilfredse med Udfaldet, er det at vente, at det vilde udøve en heldig Indflydelse paa næste Aars Dommervalg.

Det er min Overbevisning, at de smaa Dyrskuer, naar de vare vel ordnede, og Bedømmelsen stete saa offentlig som mulig, kunde blive et virksomt Middel til at udvikle, hvad der hører med til Befolkningens landøkonomiske Uddannelse: Die og Sands for gode Husdyr. Denne Tanke har bragt mig til

at forsøge paa at give en samlet Fremstilling af Grundtrækkene for Dyrskuernes Ordning, der vil findes optaget som Slutning paa disse Rejsemeddelelser.

B. Om Kalvenes og Ungkvægets Behandling.

Blandt de faa Meddelelser om Kalves og Ungkvægs Behandling, som jeg modtog paa den ovenfor omtalte Rejse i det nordlige Sylland, skal jeg meddele et Par af de interessante, tilligemed et Par fra andre Egne af Landet.

En Gaardmand i det nordlige Thy, Chr. Westergaard i Vandet, som er bekendt for at pleie sit Ungkvæg ualmindelig godt, meddelte mig, at hans Kalve fik i de første 6 Uger daglig 8—10 Potter nymalket Mælk, og i de følgende 4 Maaneder 12—14 Potter stummet Mælk, foruden Hø og Kjerne. Senere fodredes de kraftig baade Sommer og Vinter. Som Resultat af denne Behandling kan sættes, at Ungkvæg, der er pleiet paa den Maade, i en Alder af 3 Aar i Størrelse og Udvikling staaer paa lige Trin med Haars Dyr, der ere pleiede paa almindelig Maade. Hvor de større Gaardmænd selv tillægge Kalve, har en kraftigere Forpleining end den almindelige begyndt at finde Indgang, og der findes adskillige Eiendomme, hvor Kalven tilstaaes nymalket Mælk i 6 Uger og stummet i andre 6, men selv, hvor nymalket Mælk gives saalænge, vil den dog i Regelen blive anvendt i utilstrækkelig Mængde. Paa Steder, hvor Mælkfodringen er som her angivet, anvendes navnlig den første Vinter en ret god Forpleining med Hø og Kjernefoder, og Studen naaer sin Udvikling paa 4 Aar; men sædvanlig gaaer det langsommere. Som en Forpleining, der kan antages at svare til den almindelige gammel-dags Maade at opføde en Kalv paa, vilde jeg opgive: Kalven faaer de første 8—10 Dage nymalket Mælk, henved 6 Potter daglig, og senere omtrent 8 Potter stummet Mælk daglig til den er 12 Uger. Overhovedet er det gennemgaaende at anslaa den Tid, hvori Kalven skal have Mælk, til 12 Uger; den

kaldes da „mælkebruffen“ og forpleies senere med Græs, fint Hø, lidt malet Korn, eller hvad man formaaer at give den, og Studen bruger 5 Aar til sin Udvikling. Paa nogle Steder er Ernæringen endnu kummerligere. Kalven smager ikke, eller dog kun i et Par Dage, nymalket Mælk, faaer senere Valle eller Vand i den stummede Mælk og forpleies undertiden i lange Tidrum saa ringe, at den slet ikke voxer. Den gennemgaaende Feil ved Opbrættet er utvivlsomt den, at Dyrene fodres for knapt, medens de ere unge, og derfor voxer de meget langsomt i den Tid, da de lettest kunde bringes til at voxer hurtig. Tre Unghøvederne først komne saa vidt, at de, under Navn af Stude, have faaet Blads paa de større Gaarde, saa ophører i Regelen Sultfodringen, og de faae en god Behandling baade Vinter og Sommer, men saa have de allerede naaet en Alder, i hvilken Regemets Tilvæxt, i Forhold til det Foder der fortæres, bliver langsom og derfor kostbar.

Om den Udvikling, som ved kraftig Fodring i en ung Alder kan meddeles Kvæg af jydsk Race, foreligger endnu kun saa og ufuldstændige Forsøg. Agerbrugsstolen paa Næsgaard har i de senere Aar anstillet temmelig omfattende og kostbare Forsøg i den antydede Retning. Naar de Resultater, man der har vundet, foreligger Offentligheden, tør man haabe at faae at see, hvorledes Udsaldet stiller sig i økonomisk Henseende. Saameget synes allerede godtgjort, at den almindelige jydsk Stud ikke er uimodtagelig for en hurtigere Udvikling. 6 Studokalve af almindelig jydsk Race (Hjemsted og Herkomst ubekjendt), fødte paa Næsgaard i Januar 1864 og opbrættede og fedede der, veiede den 7de Mai 1867 i Gjennemsnit 1168 P. levende Vægt. Den bedste af dem veiede 1335 P. og var en i enhver Henseende ualmindelig velstabt Stud, der blev bundfed. Den unge Stud er ingenlunde, som nogle ville mene, udsat for at løbe op, som man kalder det, ved den stærke Fodring. En ung Stud, der, som de her omtalte paa 3 Aar, er drevet op til at naae almindelige 5aars Studes Vægt, pleier med Hensyn til Brystkasens Dybde og Omfang

at staa lidt over de gamle Stude, hvis Høide den rigelig naaer. Den største Forskjel er den, at det unge Dyr holder sig noget kortere i Kroppen.

Paa en Eiendom i Aalborg Amt har jeg truffet en Rødgæstamme, der oprindelig er udgaaet fra den røde slesvigiske Marsfrace og senere i over 20 Aar er bevaret næsten ublandet. Den lever under saa eiendommelige Forhold, at jeg maa meddele lidt nærmere om den. Eiendommen hedder Hals Nørrestov og ligger paa Nord siden af Indløbet til Limfjorden. Den har et Jordtilliggende af 900 Tdr. Land, der i 1845 bleve kjøbt af dets nuværende Eier, Knud Toft, for en Pris, der ikke meget oversteg 10 Rd. pr. Td. Ld. Jordsmonnet paa hele Eiendommen er saa fladt, at det næsten ikke har Fald til nogen Side. Underlaget bestaaer af en fin, hvid Sand, der, hvor den bringes til Overfladen, kugler i Storm, men er dækket af et brunt tørveagtigt Lag, hvis Tykkelse varierer fra 1—2 Fod. Mellem Tørvelaget og Sandet findes paa de fleste Steder en fast, graa, for Vand uigjennemtrængelig Masse, omtrent et Kvarter thy, der smuldrer, naar den bringes op og udsættes for Luften. Før 1845 var der aldeles intet gjort for Vandafledning, og den hele store Eiendom henlaa som et fladt Morads bevoxet med en Skov, der bestod af forkrøblede Birke- og Elletræer. Med Undtagelse af en liden Skovfogedhytte, der laa i Skovens Midte, var der ingen Bygninger paa Eiendommen, og denne var næsten utilgjængelig, naar det i nogen Tid havde været fugtigt Veir. Eieren fik Tilladelse til at benytte 300 Tdr. Ld. efter eget Tykke mod at 600 Tdr. Ld. bevaredes som Fredstov, og nu begyndte han Eiendommens Forbedring ved at faste store Grøfter gennem Skoven og langs disse at danne Veie af den opfaste Jord. Denne Udgravning viste sig snart at have en overordentlig heldig Indflydelse paa Skoven. Træerne skjød med en tidligere ukjendt Frodighed, og Bøgen, hvoraf der tidligere kun havde været enkelte Træer, begyndte at løbe op paa mange Steder. Nu er der en Mængde smukke unge Bøge i frodig Opvæxt,

og det er kjendeligt, at den gamle Birke- og Ellefkov er stærkt paa Veie til at forvandles til en Bøgefkov. Paa lidt over 100 Tdr. Ld. ere Træerne ryddede, og Skovbunden, der tillige er jævnet lidt, er derved forvandlet til en Slags naturlig Eng, der vel ikke giver meget, men ret godt Hø. Nærlig 100 Tdr. Ld. ere nu opdyrkede til Ager. Opdyrkningen begynder med at Træerne ryddes, og Jorden omstiftes med Spaden i store Løv, der i et tørt Aar kunne blive saa tørre, at de kunne brænde ved Midsommerstid. Der stiftes da Ild paa dem, og den brændte Jord pleier uden Gjødning at kunne give en god Rugafgrøde. Det følgende Aar gjentages Brækning og Brænding, og der saaes atter Rug, som udlægges med Græs. Den Drift, som Eieren nu agter at følge paa den nyopdyrkede Jord, er følgende:

- 1) Bræk, hvortil anvendes Kridt (Mergel findes ikke paa Eiendommen, og Kridtet føres til den ved Pramme ad Rimfjorden) og Gjødning;
- 2) Rug;
- 3) Byg og Rodfrugter, hvortil gjødes;
- 4) Havre med Kløver og Raigræs, hvortil gjødes;
- 5) Græs;
- 6) Græs.

Det vil sees af denne Driftsplan, at Eiendommen er beregnet paa at skulle give sin Indtægt hovedsagelig gennem Skoven og Kreaturholdet; men dette møder her en eiendommelig Hindring i Bundens Beskaffenhed, der medfører, at alt fremmed Kvæg, som føres til Eiendommen, angribes af Blodsygen (blodig Urin), og det i en saadan Grad at de fleste Kreaturer dø. Det Kvæg, der tillægges paa Eiendommen, angribes ogsaa jævnlig den første Sommer, det er paa Græs, af samme Sygdom, men ofte kun i en ringe Grad, og sjelden saa stærkt, at det døer. Saa snart man mærker, at en Kalv bliver syg paa Græsset, tages den ind og fodres med nymaltek Mælk og raa Kartofler (for at modvirke Forstoppelse) og gives lidt grøn Vitriol (svovelsurt Zernforilte) opløst i Vand.

Har man været saa heldig itide at opdage Sygdommen, taber Urinens mørke Farve sig i Regelen paa et Par Dage, og senere angribes Dyret ikke paany af denne Sygdom. Den store Fare, som var forbunden med at føre fremmed Kvæg til Eiendommen, nødte saa at fige Eierne til strax i 1845 at begynde paa selv at lægge til. Tillæget begyndte med nogle Kalve af den røde slesvigste Marsstrace, som han fik tilsendt fra Trommesalen i Kjøbenhavn. Senere blandedes Stammen med noget jydsk Blod, men den har nu bestaaet i mange Aar i og ved sig selv. Der holdes 16 Køer og 4 Kvier, samt 50 Stykker Ungkvæg, fornemmelig Stude, af eget Tillæg. Efter Prøvemalkningsbogen have Køerne

fra Mai 1865 til Mai 1866 givet i Gjennemsnit 2700

Potter, og

fra Mai 1866 til Mai 1867 givet i Gjennemsnit 2900

Potter.

Den bedste Ko har givet 4100 Potter aarlig og de 4 bedste 3600 Potter. Deres Vinterfoder kan ikke nøie opgives. De fodres jævnt godt med Hø, Halm og malet Korn (omtrent 3 Potter daglig) og dertil gives i de senere Aar Kartofler og lidt Roer. Der tillægges hvert Aar 10 Stude, som holdes i 5 Aar og sælges i fed Tilstand. De opnaa en levende Vægt af omtrent 72 Pbd. og ere iaar solgte i Hjemmet for 140 Rd. Stykket. Kalvene fodres i de første 14 Dage i Regelen 5 Gange daglig og faae i den Tid nymalket Mælk. Derpaa faae de stummet Mælk i 12 Uger, omtrent 8 Potter daglig. Deres Vinterfodring er at kalde jævn god (Hø, Halm, lidt Korn og Rodfrugter), og deres Sommernæring bestaaer i Skovgræs og senere i Eftergræsningen paa Engene. Under denne Behandling har Marskvæget formaaet at bevare sine væsentligste gode Egenstaber i høiere Grad, end man forud skulde være tilbøielig til at formode. Køerne overgaa i Størrelse og Bredde i høi Grad Egnens almindelige Race, og de have bibeholdt Marsstracens fine Horn og gode Malkeevne, men at den gode Forpleining, som her stænkes Hjorden, er væsentlig

medvirkende til, at Kvæget holder sig saa stort og udvikles saa godt, fremgaaer blandt andet af, at mellem de største og bedste Køer paa Stalden findes flere fortbrogede, det vil sige Dyr, der indeholde en stærk Indblanding af jydsk Blod. Eieren tænker paa ved en udvidet Koedyrkning og stærkere Anvendelse af Kraftfoder om Vinteren at forsøge paa at bringe Studene til samme Vægt et Aar tidligere. Hvad der har gjort denne Hjord af stort Kvæg saa tilfredsstillende paa en saadan Bund (en slet Skovgræsgang) er uden Tvivl især det, at Eieren tidlig har havt Die for det Forkastelige i at sætte mere Kvæg paa Græsgangen, end den kan ernære godt, og det Rigtige i at holde Dyrene godt om Vinteren. Det er dog næppe heller uden Betydning, at Eieren saa tidlig er kommet ind paa selo at tillægge sin Besætning; thi derved er han naaet til at besidde en Stamme, der passer for de Omgivelser, den lever under. En lignende Fremgangsmaade vilde for mange af Jyllands Kvægholdere give et langt gunstigere Resultat end den nu brugelige idelige Omsætning. — Der ligger nu i Hals Nørrestov en velbygget Eiendom med gode Kreaturer. Udhusene, navnlig Kaden, ere vel simple, idet de for største Delen ere opførte af Skovens eget simple, frogede Egetømmer, men den Besøgende faaer et overmaade hyggeligt Indtryk af den hele Eiendom, og det maa interessere enhver landøkonomist Tourist at besøge en Mand, der her hjemme har arbejdet sig op under Forhold, der have saameget tilfælles med dem, vi pleie at betegne som amerikanske.

Gaarbeier P. Jensen i Lourup, mellem Ribe og Tønder, har meddelt mig nogle særdeles smukke Forsøg, der egne sig godt til at opløse flere Spørgsmaal vedrørende Opdrættets Udvikling. Forsøgene ere anstillede med Kalve af blandet Rorthorns- og flesvigsk Marstrace. Af de mange Forsøg P. Jensen har anstillet skal jeg nøies med at meddele to, der i det Væsentlige stemme med flere lignende. Det første er foretaget med en Kviekalo, der i Zaars Alderen blev indfat som Malketo i Besætningen, og det andet med en Kviekalo, der i

en Alder af $2\frac{1}{2}$ Aar blev folgt i fed Tilstand. Dyrenes Veining er foretaget paa en Decimalvægt, og de Foderpriser, som ere lagte til Grund for Beregningen, ere følgende:

nymalket Mælk	3	St.	Potten
stummet	"	1	" "
Brød og Havre	$2\frac{1}{2}$	"	Pundet
Hø	"	"	$\frac{3}{4}$ " "
Kartofler og Halm	$\frac{1}{2}$	"	" "

Mælk og Kjærnefoder er tilmaalt Dyrene efter Opgibelsen, derimod er Hø og Halm ikke veiet daglig, men Mængden er beregnet efter en Gjennemsnitsvægt for de almindelige Foder-gifter. Græsningens Værdi er beregnet efter de vistnok temmelig billige Priser, hvortil Græsning kan leies der paa Egnen, og ville sees at beløbe sig til 12—14 Rd. for en Sommers Græs til et Unghoved.

Ved en Betragtning af høststaaende Tabeller vil det sees, at begge disse Dyrs Opdræt har været saa lønnende, at Eierren, efter de beregnede Foderpriser har havt Gjødningen frit, eller, om man hellere vil, deri maa han søge Erstatning for alle de Udgifter, der følge med Dyrenes Røgt. Nr. 1 havde som Ko en Værdi, der svarede til det fortærede Foder, og gav en Kalv, der kan anslaaes lig med Dyrets egen Værdi ved Forsøgets Begyndelse. Af Enkeltheder ved dette Forsøg skal jeg kun henlede Opmærksomheden paa den mærkelige Forskjel, der er paa Tilvæksten i de to Tidrum fra 5te Nov. 1865 til 30te Jan. 1866 og fra 30te Jan. til 1ste Mai. Begge Tidrum ere næsten lige lange og Fodringen ensartet, kun at der i første Tidrum daglig er anvendt $\frac{1}{2}$ Pd. Korn mere end i sidste. I første Tidrum er frembragt 66 Pd. Kjøb, i sidste 37; med andre Ord, der mangler ikke meget i, at $1\frac{1}{2}$ Pd. Korn i Forbindelse med det øvrige Foder frembragte næsten dobbelt saameget Kjøb som 1 Pd. Et halvt Pd. Korn synes altsaa i denne Blanding at have frembragt 0,29 Pd. Kjøb. Regnes Kjødet til en Værdi af 10 St. bliver altsaa et Pd Korn betalt med 8,5 St. eller over det Tre-

Nr. 2. Fodringsforløg med en Kvie, født 13de August 1864.

Aar	Dato	Føderetid Dage	Mælk		Breb Pb.	Korn Pb.	Kartofler Pb.	Grø Pb.	Halm Pb.	Græs P	Foderets Værdi P	Dyrets Vægt Pb.	Efterret		Foderets Værdi		1 Pb. levende Kie har kostet Pb.	Sum af Foderets Værdi P	Dyrets Tara- tionensværdi Pb.	Værdi af 1 Pb. levende Kie P
			løb	flummet Pb.									løst Pb.	daglig Pb.	løst *) i Lidrum Pb.	med Gjennem- nit daglig i Lidrum Pb.				
1864	13 Aug.	15	6,6	7	0,25						76	25	1,6	13,77	1,6	16,6	10,3	13,77	5	6,3
	28 Aug.	29	2,5	11,5	0,5						101	61	2,1	13,77	1,6	16,6	10,3	13,77	16	7,5
	26 Oct.	37		6	0,5						16	43	1,2	13,77	1,6	16,6	10,3	13,77		
1865	2 Nov.	187		2	0,5						15,25	205	1,2	13,77	1,6	16,6	10,3	13,77		
	8 Mai	181			0,5						16,25	469	1,4	13,77	1,6	16,6	10,3	13,77		
	5 Nov.	181			0,5						7,25	601	0,73	13,64	0,73	7,25	10	13,64	45	44
1866	1 Febr.	88									13	132	0,2	23,62	0,25	13,12	50,5	23,62	59	12
	27 Marts	85									13,25	619	0,2	23,62	0,25	13,12	50,5	23,62	82	74
	3 Mai	6									582	18	0,2	23,62	0,25	13,12	50,5	23,62	82	74
	4 Aug.	93									7,5	27	0,2	23,62	0,25	13,12	50,5	23,62	54	8
	1 Nov.	82									7,5	582	2,44	14,13	1,58	7,5	4,8	14,13	96	87
	1 Dec.	30									7,5	801	1,6	14,13	1,58	7,5	4,8	14,13	96	87
	31 Dec.	30									7,5	219	1,6	14,13	1,58	7,5	4,8	14,13	96	87
	31 Jan.	31									32	130	0,6	20	1,1	32	29,1	20	116	87
1867	1 Marts	30									997	48	0,6	20	1,1	32	29,1	20	116	87
	1 Marts	31									32	18	0,6	20	1,1	32	29,1	20	116	87
	20 Marts	20									42,5	45	1,5	35,82	1,2	42,5	35,5	35,82	152	73
		20									42,5	26	1,8	35,82	1,2	42,5	35,5	35,82	152	73

*) Foderets samlede Værdi har, som det ses, ialt udgjort 152 Pb. 73 Ct. Kvien er solgt feb for 150 Pb.

dobbelte af Kornets Værdi. Dette overordentlige gunstige Resultat af den stærkere Kjørnesodring kan dog tilbøielig skyldes tilfældige Omstændigheder, og jeg henleder kun Opmærksomheden derpaa som et Exempel paa, hvor lønnende en lille Forsøgelse af Kraftfodret undertiden kan vise sig.

Nr. 2 giver samme Hovedresultat som Nr. 1, nemlig at Kvien under Opvæksten betaler Værdien af det Foder, den fortærer. Da den blev indsat paa Fedestalden tageredes den til 102 Rb. og havde fortæret Foder for 96 Rb. 87 Sk. Den spæde Kalvs Værdi er ansat til 5 Rb. og det vil altsaa sees, at de to Summer svare ganske til hinanden. Derimod giver den sidste Vinters Staldfodning et Tab af 7 Rb. 72 Sk., dersom Kalvens Værdi ved Fødselen medregnes. —

Efter saaledes at have paaaget et Par af de mest fremtrædende Forskjelligheder ved de enkelte Forsøg, skal jeg gaa over til at omtale, hvad jeg vilde kalde Hovedresultaterne af alle Forsøgene. I Hovedtrækkene stemme de alle overeens, og jeg kan derfor nøies med at holde mig til Nr. 2, der er et af de smukkeste. Begynder man med at betragte den Talrække, hvori Dyrets daglige Tilvæxt er udregnet, sees det, at den i Mælketiden er større (1,6 Pbd.) end i noget andet Tidrum, hvori Dyret fodres paa Stald. Kun da det kommer paa Fedestalden og daglig fortærer et Foder, hvis Værdi løber op til 2—3 Mk., naaer det en Tilvæxt (1,2 Pbd), der nærmer sig den, som det opnaaede i Mælketiden. Ved en Vinterforplejning med Hø, Halm og lidt Kartofler og Korn aftager Tilvæksten saaledes, at den kun beløber sig til 0,2—0,3 Pbd., det vil sige, Dyret staaer næsten stille i Udvikling. Derimod naaer Tilvæksten sit Høidepunkt, naar det i en ung Alder slaas paa en kraftig Græsgang, thi da stiger den til 2,4 Pbd. daglig. Ved Overgang fra Staldfoder til Græs viser det sig, at Dyrene pludselig svinde stærkt i Vægt. Denne Kvie, der senere trivedes saa udmærket paa Græsset, var den 3die Mai, efter at den havde været paa Græs i 6 Dage, svunden 64 Pbd. Noget Tilsvarende finder Sted med ethvert Kreatur, der

bringes fra tørt Foder paa Græs, og P. Jensen har ved at maale Dyrets Omfang omkring Bugen overbevist sig om, at Bommen svinder stærkt, og Dyrene vedblive at holde sig tynde Sommeren igjennem, selv om de trives udmærket; men kommer et Hoved fra Græsset ind paa tørt Foder, tiltager Bugens Omfang atter, og der indtræder pludselig en Vægtforsøgelse, der svarer til det Svind, som fandt Sted ved Overgangen fra Foder til Græs. Der kan derfor næppe være Tvivl om, at denne pludselige Forandring i Vægt maa hidrøre fra de Fodermasser, som findes i Bughulen, og ikke fra en forandret Rjøvægt, og der kunde være Anledning til at lægge mindst 50 P. til den samlede Græstilvæxt ved Sommerens Slutning og drage en lignende Sum fra den Tilvæxt, som opnaaes ved Staldfodringen. Da Græstilvæksten viser sig saa bethdelig, at den let kan bære dette Tab, og endda hæbde sin Overlegenhed over Staldfodringen, er denne Beregning ikke gjort, for ikke at forstyrre Overblikket ved uforvunden Vidtløftighed, men her gjøres opmærksom paa, at Feilen falder Græsset og ikke Staldfodringen til Last. Jagttagelsen kan iøvrigt tjene til paa en smuk Maade at oplyse den Indsigelse, Foderets Sastrigdom har paa dets Fordøielighed hos Hornkvæg; thi naar man seer, at Dyret om Sommeren, da det voxer stærkest, og følgelig maa fortære meget Græs, har mindre Foder i Bommen, end naar det staaer paa Stald, saa synes deraf at fremgaa, at Græsset fordøies langt hurtigere og lettere end det tørre Foder, saa Dyret ikke behøver at besvære sine Fordøielsesredskaber ved i dem paa en Gang at optage meget store Fodermasser. Dette giver en simpel Forflaring til den bekjendte Jagttagelse, at Produkter af Hornkvæg (o: Rjød og Mælk) i Regelen frembringes meget billigere ved Græs, Rodfrugter, Mast, Værme og al Slags kogt og oplødt Foder end ved Hø, Rjærne og lignende tørt Foder. Dette fremgaaer paa en meget tydelig Maade af den Talrække, hvori der er udregnet, hvad hvert P. levende Rjød har kostet at frembringe; thi deraf sees det, at i den Tid, Kalven faaer Mælk,

koster 1 Pbd. levende Kjøb omtrent 10 Sk., ved det billige Græsfober næppe 5 Sk., ved Staldfedningen med Kartofler 29 Sk. og med Korn 35,5 Sk. Det dyreste Kjøb af alt er dog det, som frembringes ved den sparsomme Vinterforpleining, thi det kommer til at koste over 50 Sk. Dette store Tab kan kun dækkes ved den Fordel, Græsfobringen giver.

I den næstsidste Talrække findes angivet den Handelsværdi, Dyret er anslaaet til ved Slutningen af de forskjellige Tidsrum for Fodringen, og sjøndt Værdien kun er fastsat efter et personligt Skjøn, støttet til Egnens Kreaturpriser, har jeg dog beholdt den, fordi den i Forbindelse med de øvrige Tal paa en smuk Maade kan tjene til at oplyse, hvorledes Fodringen lønner sig. I sidste Talrække er derefter udregnet det levende Kjøbs Handelsværdi, og det vil deraf sees, at denne stiger med Dyrets Alder og Fedningsgrad. Ved Staldfedningens Begyndelse har Kjødet rigelig naaet sin Middelpriis, der er omtrent 10 Sk. Pundet. Vilde man holde sig til den og sammenligne den med Produktionsprisen, kom man hurtigt til følgende Resultat: Mælkefodringen har omtrent svaret Regning, Græsningen har givet en Fordel af 100 pCt., al Staldfodring, men især den sparsomme, har givet meget stort Tab, da Kjødet ved den har kostet fra 3 til 5 Gange saameget at frembringe, som det er værd. Den forandrede Værdi, Kjødet faaer derved, at Dyret skrider frem i Alder og Foderstand, gjør dog, at Resultatet stiller sig noget anderledes. Mælkefodringen giver et lille Tab, Græsfobringen vedbliver at give sine 100 pCt. i Fortjeneste, og den første Del af Staldfedningen svarer Regning, medens de sidste 3 Maaneders Kornfedning giver et Tab af næsten 8 Rd. eller rigelig $\frac{1}{4}$ af det anvendte Kraftfoders Værdi. Ved den sparsomme Vinterfodring er Kjødets Produktionspris 8 Gange saa høi som Kjødets Handelsværdi.

P. Jensen har ogsaa paa en anden Maade overbevist sig om Græssets Billighed som Kvægfober sammenlignet med tørt Foder paa Stald. Han har nemlig prøvet at veie hele sin

Befætning ind paa Stald om Efteraaret og ud paa Græs om Foraaret. Samtidig dermed har han beregnet Værdien af det paa Stalden fortærede Foder (2: største Delen af Gaardens Afgrøde) og Græsleien af de til Græsgang benyttede Marker. Ved da at dividere de Tal, der udtrykke Foderpriserne, med de, der udtrykke Tilvæksten, kommer han til det Resultat, at et Pd. levende Kjød, frembragt paa Stald, koster ham 3 Gange saameget som samme Vægt, frembragt paa Græs.

C. Om Dyrstuers Nytte og rette Ordning.

Det tør maaste ansees som almindelig bekjendt, at Landbosforeningernes Dyrstuer (ifølge Loven af 23de Jan. 1862) aarlig modtage et Tilskud af Statskassen, som beløber sig til 6600 Rd. Landbosforeningernes eget Bidrag pleier at naae op til næsten det Dobbelte af den Sum, de modtage af Regjeringen, og Spørgsmaalet om disse Midlers hensigtsmæssige Anvendelse synes derfor at fortjene almindelig Opmærksomhed.

Det Maal, som tilsigtes ved Dyrstuerne, er et dobbelt, og derfor ere Stuerne forbundne med Præmieuddeling. Det er hensigtsmæssigt at forbinde begge Dele, men den Retning, hvori der hovedsagelig virkes, er saa forskjellig, at de to Foranstaltninger bedst forstaaes, naar de betragtes hver for sig.

Præmieuddelingen har det Formaal at vække en Rappesstrid mellem Opdrætterne, og i den Rappesstrid belønnes den Seirende, fordi det anerkjendes, at en dygtig Mand's Arbejde paa sine Husdyrs Forbedring ikke blot er til Fordel for ham selv, men kan blive til Gavn for hele Samfundet, der derfor er villigt til at lønne Frugterne af hans Arbejde baade med Hæder og Penge. Men skal et eller flere Dyr, som holdes af en enkelt Mand stifte nogen kjendelig Nytte i en videre Kred, saa maa det eller de, som Tillsægsdyr betragtede, være af mere end almindelig Godhed; thi Dyr af den almindelige Slags findes i enhver Egn, og for at faae dem frem, behøves

ingen særegne Foranstaltninger. Derimod ere Tillægsdyr af udmærket Bestaffenhed næsten allevegne sjældne, og Maaden, hvorpaa de frembringes, er langsom og kostbar. Ubærtiden ere Dyr af den Slags, man øuster, ikke til at faae for Penge, og selv om de kunne kjøbes, bliver det dog kun ved, at man henvender sig til saadanne Opdrættere, som i Virkeligheden have anvendt al den Tid og Umage det koster at frembringe dem. Spørge vi nu de dygtige Opdrættere, og her maa vi vel anerkjende Engellsmændene som Europas bedste Læremæstre, hvorledes saadanne Dyr tilveiebringes, saa ville vi faae det Svar, at der er kun een Fremgangsmaade, som paa en varig og sikker Maade kan føre til Maalet, og det er den gamle, prøvede Wei, man kalder Renavl. Den Fremgangsmaade, som betegnes med dette Navn, bestaaer som bekjendt i, at Opdrætteren af sin egen eller andres Kreaturbefætning vælger sig de bedste Dyr, han kan finde, og bruger dem til Avl. Afkommet, som falder efter dem, opdrættes saa omhyggelig som muligt, og ingen Dpoffrelse eller Møie maa spares fra Dyrrets spæde Alder til det er voxent, for at det i enhver Retning kan udvikles saa fuldkomment som mulig til det Brug, hvortil det senere er bestemt. Gaaer en Opdrætter frem paa den Maade, kan han vente at tillægge nogle Dyr, der ere idetmindste ligesaa gode som de Forældre, de stamme fra, men fordrer han mere, — vil han en videre Udvikling eller Forbedring af den Stamme, han har begyndt med, — saa bliver det nødvendigt, at han kun tillægger saamange Dyr, at han kan gjøre et Udvalg af de allerbedste til at fortsætte Avlen med. Saalænge en Opdrætter ikke er kommen videre, end at han stadig skal indkjøbe nye Tillægsdyr af den Egn's Race, han arbejder med, kan han i Grunden kun siges at have begyndt paa at forbedre Egnens Race; thi ved hvert nyt Indkjøb udsætter han sig for, at de Fremskridt, hans Stamme kan have gjort, tabes ved Indblanding af det fremmede Blod, noget, der især er at befrygte, dersom han ikke kjender Herkomsten af det Dyr, han kjøber. Dersom den her antydede Wei er den eneste, der kan

føre til en sikker og varig Forbedring af vore Husdyr, saa maa det ogsaa indrømmes, at der hører meget til for at en Mand kan siges at være en Opdrætter i Orkets strengeste Betydning. Det er ikke nok, at han har Lyst til at befatte sig med Tillæg og Gaver til at vælge sine Tillægødyr og forpleie dem paa rette Maade, han maa tillige besidde de Midler, som ere ham aldeles uundværlige, om han skal være i Stand til at udrette noget. Det ligger derfor i Sagens Natur, at der findes saa gode Opdrættere, og derfor er det vigtigt, at Rappesriden om Præmien gjøres saa fri som mulig, og at Ingen ubeluffes fra at deltage deri.

Det er nu Brug ved mange Dyrskuer her i Landet, at de større Hartkornseiere ubeluffes, eller dog at de stilles under andre Vilkaar end de, der kun eie lidt Hartkorn, fordi man finder, det er trykkende for den mindre Hartkornseier her at skulle stilles under lige Vilkaar med den større. Om denne Indbending maa siges, at den kan gjøres næsten mod enhver Rappesrid, Livet medfører; thi den Fattige er næsten altid ugunstigere stillet end den Formuende, og den Ulighed, som det medfører, kan vanskelig hæves uden i høi Grad at skade Præmieuddelingens Hovedformaal, som er Husdyrenes Forbedring. Det vil i Regelen kun være Ciere eller Brugere af store eller middelfstore Landeiendomme, der formaa at skaffe sig en udvalgt Stamme af Husdyr, hvormed de ere i Stand til at udøve en kjendelig Indflydelse paa Avlen. Lad end være, at de smaa Hartkornseiere, dersom Afgangen til at vinde Præmie blev lige for Alle, vanskelig kunde hamle op med de større, saa kunde Dyrskuerne dog ad anden Vei blive dem til stor Nytte. Det er nemlig en bekjendt Sag, som kunde oplyses med mangfoldige Exempler, at naar der paa en større Eiendom findes en god Stamme af Husdyr af ren Race, pleier det hurtigt at udøve en overordentlig heldig Indflydelse paa Husdyrene i den omliggende Egn. Det tør derfor uden Overdrivelse paastaaes, at det er til Smaafolks store Gavn, at der paa de større Eiendomme i deres Nærhed findes ud-

mærkede Tillægsdyr. Vil man sammenskyde Penge i det Dømed at hjælpe paa Smaafolks Husdyrhold, da er der naturligvis intet til Hinder for at man kan gjøre det, især naar man husker, at Foretagendet derved nærmer sig stærkt til at blive en Velgjørenhedsfag; men lader man et saadant Velgjørenhedshensyn faae en overveiende Indflydelse paa den hele Præmiefordeling, saa forfeiler den let sit Hovedformaal at fremkalde en Kappelstrid mellem Egnens bedste Opdrættere. Den dygtigste Opdrætter burde være en velkommen Medbeiler paa ethvert Skue, forudsat at han bruger de ubstillede Dyr til Avl i Egnen; og det maatte bero paa en fuldstændig Misforstaaelse af Hensigten med Præmieuddelingen, om nogen kunde see stjævt til den større Hartkornøier, fordi han vandt Prisen fremfor den mindre. Var det ikke saa, at det gode Tillægsdyrs Tilstedeværelse i en Egn var mere værd end den Præmie, hvormed Eierens belønnes, saa var den hele Præmieuddeling en i sine Grundtræk forfeilet Indretning, som burde affattes jo før jo hellere. Svarer Indretningen til sin Hensigt, maa den Mand, der vinder, fortjene Præmien — og Tak til! Derfor bør ingen udelukkes fra at vinde den Pris, som med Rette tilkommer det bedste Dyr af god Herkomst. Udelukkes et saadant Dyr for Eierens Skyld, forfeiles Kappelstridens Hensigt.

Den Hovedbetragtning, at de fortrinlige og ikke de middelgode Dyr skulle drages frem ved Skuerne, maa ogsaa lede til, at man gjør sig Umage for at gjøre Præmierne saa store som mulig. For at opnaa det, kunde deres Antal som oftest godt indskrænkes meget bethdelig. De meget smaa Belønninger kunne ikke anspore nogen Mand til at anvende Tid og Bekostning paa at frembringe gode Dyr, og uddeles der et stort Antal smaa Belønninger, kan det ikke undgaaes, at de for en stor Del tilfalde middelgode, for ikke at sige middelmaadige Dyr, og saa forfeiles atter Hensigten, at fremdrage det ndmærkede Dyr og hæbre Udstilleren. Hermed være dog ikke sagt, at det ikke kan forsvares, ved vore Dyrskuer at ud-

dele saakaldte Opmuntringspræmier, hvis Hensigt maa være at staae lovende Hingstplage for Kastration og at opmuntre Folk til at benytte gode Hundyr til Avl. Smaa-præmier, anvendte paa den Maade, kunne virkelig være hensigtsvarende. Der kunde med større Grund advares mod den raske Brug, der ofte gjøres af hvad man kalder „Foreningens-Brænde“. Skal det have nogen Betydning, burde det kun anvendes som Mærke paa et Dyr, der virkelig udmærker sig fremfor det Almindelige, og ønsker en Forening, at dens Brænde skal holdes i Ære, burde den være meget varsom med at stemple Hingstplage i en Alder af 1—2 Aar; thi dersom de senere udvikle sig uheldig, kan den være ubsat for, at de senere som rene Skræmmebileder komme til at vandre Landet rundt med Foreningens Mærke. De smaa Præmier burde anvendes saaledes, at de svarede til deres Navn „Opmuntringspræmier“, og de større især anvendes paa fortrinlige Hundyr, hvis Frembringelse maa være Hovedformaalet for den Kæmpestrid, Præmieuddelingen skulde hjælpe til at fremkalde.

Da hele ovenstaaende Udvikling hviler paa den Grundtanke: at kun Stammer, der holdes rene, have nogen blivende Betydning for Husdyravlens Forbedring, ligger det i Sagens Natur, at det hovedsagelig maa være Dyr af den eller de Racer, som findes almindelig udbredte i en Egn, der gives Afgang til at æfte Præmie. At bedømme to Racer i samme Klasse, saaledes at enhver af dem skeer sin fulde Ret, er næsten umuligt. Man tænke sig f. Ex. at Dommere skulde bedømme Anglerkøer og jydsk Malkekøer i samme Klasse, saa ville Anglerne i Reglen vinde Prisen for Finhed af Bygning, Hud og Horn, og for Speilets og Yverets Størrelse, og det jydsk Køer vil blive stillet tilbage, omendstjødnt det maaste paa Grund af sin større Haardsørhed og Nøisomhed fortjente at bevares i den Egn, hvor Skuet holdes. Noget ganske Tilsvarende finder Sted, hvor man forlanger, at engelsk Fedekøer og jydsk Køer skal bedømmes i samme Klasse. Tages der

alene Hensyn til Dyrene, som de staa paa Skuet, ville Dyr af Korthornsrace være det almindelige jydsk Kvæg overlegent i Størrelse, Bygning og tidlig Udvikling; men dog kan der være Grund til at ønske, at Hyden maa beholde sin Plads, fordi den er nøjsom og haardsør, og taaler Klima og Behandling. Det samme gjælder om Heste og alle Slags Dyr. Kun hvad der har samme Hovedegenskaber og er bestemt til samme Brug, kan bedømmes i samme Klasse. Præmierne bør være beregnet paa Dyr af den Slags, som danne Hovedmassen af Egnens bedre Besætninger, og man behøver ikke at tage Hensyn til enkelte Dyr af en fremmed, om end nok saa fortrinlig Race. Vinder en saadan Race saamegen Yndest og Udbredelse i en Egn, at den ikke længere kan forbigaaes ved Præmieuddelingen, bør den have en Klasse for sig selv.

Efter vor Lovgivning skal Præmieuddelingen være forfunden med et

Dyrskue, der, for at svare til sit Navn, maa være en ordnet Udstilling af Dyr. Hensigten med en saadan Udstilling er den samme, som med andre Udstillinger. Den skal bidrage til at vække Interesse for de Ting, den omfatter, og give enhver opmærksom Besøgende Leilighed til at samle Kundskaber. Det er anerkjendt, at Industriudstillinger have bidraget meget til Haandværkernes Opblomstring, fordi de give den ene Haandværker Leilighed til at sammenligne sit Arbejde med den andens, og lære af Den, som gjør det bedre end han selv. Noget Tilsvarende maa gjælde for Opdrætteren. Seer han kun paa sine egne og nærmeste Naboers Dyr, fristes han til at slaa sig til Ro i den Tanke, at han er kommet saa vidt, som han behøver; men stilles hans Dyr sammen med en hel Egn's bedste, vil han maaste faae at see, at de staa tilbage; eller han vil dog lære, at han maa anstrænge sig for at forbedre dem, dersom hans Stamme skal vedblive at holde sin Plads mellem Egnens bedste. Af dem, der komme som Tilskuere, er der mange, som trænge til at

samle Kundskaber med Hensyn til Dyr's rette Bedømmelse. Saadanne Besøgende ville, ved omhyggelig at sammenligne de belønnede Dyr og lægge Mærke til den Plads, Dommerne have givet hvert enkelt af dem, som oftest være i Stand til at opbage de Forskjelligheder, som findes mellem virkelig gode Dyr, og at see, hvori de bedste Fortrin bestaa. Ved saa atter at sammenligne de belønnede Dyr med Størsteparten af dem, der ingen Præmie have faaet, vil de komme til at see, hvor sjeldne de rigtig gode Dyr ere, og hvor stor Forskjel der er paa et almindeligt Dyr og paa et, der kan opnaa en fremragende Plads paa et Skue. Men for at Dyrskuerne skulle kunne stifte nogen Nytte paa den Maade, og blive et virksomt Middel til at uddanne den store agerdyrkende Befolkning's Die og Sands for Husdyr, er det en Sag af stor Betydning, at Skuerne ordnes paa en saadan Maade, at de kunne svare til deres Navn.

Ved Forordningen af 27de Mai 1785 om Landstutteri-væsenet i Danmark blev det bestemt, at de store Præmier for Hingste skulde uddeles ved Landets 4 største Hestemarkeder, og det lader sig jo vist ikke nægte, at en opmærksom Jagttager paa et Marked kan samle Kundskaber om Husdyrene og deres Godhed; men naar man desuagtet har forladt Markederne som mindre passende Steder for Præmieuddelingen, saa er det vist steet i Erkjendelse af, at ordentlige Dyrskuer kunne stifte langt mere Nytte i saa Henseende, og man kan derfor med Villighed stille den Fordring til enhver landøkonomisk For- enings Bestyrelse, at den sørger for en Ordning af sine Skuer, der er langt fuldstændigere end den, som findes paa et Marked. Hvor Dyrene, som det undertiden steer paa saa- kaldte Dyrskuer, trækkes sammen mellem hverandre til ubestemt Klokkeslet, der løber det Hele let sammen i en broget For- virring for den Besøgende, der har meget ondt ved at faae Rede paa, hvad der udstilles i de forskjellige Klasser, og hvad der faaer Præmie. Det kunde være ligesaa berettiget at kalde Barerne i en Kjøbmands Bod en Industriudstilling, som at

kalde en Præmieuddeling, der ikke er bedre ordnet, et Dyrffue. Skal en Samling af Dyr med Rette fortjene Navn af et Skue, er den allertarveligste Forbring, som kan stilles med Hensyn til Ordningen, den: at alle Dyrene i visse forud bekendtgjorte Timer holdes udstillede paa en bestemt Plads, og at hver særskilt Klasse, som der er udsat Præmier til, faaar sin bestemte Plads anvist. Det maa derhos betragtes som en meget besteden Forbring fra de Besøgendes Side, at Udfaldet af Bedømmelsen bliver bekendtgjort, før Skuet er tilende, en Bekendtgjørelse, der let og simpelt kan iværksættes ved, at der hænges Præmiemærker paa de belønnede Dyr. So tidligere Præmieuddelingen kan foregaa, desto helbigere er det for de Besøgende, hvoraf mange trænge til den Veiledning, som Bedømmelsen afgiver. I hvert Tilfælde burde Dyrene holdes samlede, idetmindste en kort Tid efter at Dommen er falden. Man indvænde ikke, at saasnart Bedømmelsen er falden, ville de ikke belønnede Udstillere trække bort med deres Dyr; thi man kan jo simpelt hen stille den Forbring til enhver, der æfter Præmie, at han, for at have Ret dertil, forpligter sig til at holde Dyret udstillet i de Timer, Skuet varer. Det er den offentlige Udstilling af de belønnede Dyr ved Siden af de ubelønnede, der giver Bedømmelsen sin rette Betydning. Derved faae Landbosforeningens Medlemmer at see, hvorledes Dommerne have udført deres Hverv, og eftersom det findes mere eller mindre tilfredsstillende, kunne de gjenvælge eller vrage Dommerne næste Aar. For mange af de Besøgende er Bedømmelsen en overmaade velkommen Veiledning til hurtig at finde de bedste Dyr i hver Klasse. Holdes de belønnede Dyr kun udstillet en meget kort Tid efter at Bedømmelsen har fundet Steb, er det ofte umuligt at faae dem ordentlig at see for den Stimme af Mennecker, der samler sig om det enkelte Dyr i det Dieblif, Dommen bliver bekendt. Det er egentlig først, naar det belønnede Dyr i nogen Tid har været udstillet, helst ved Siden af de ubelønnede, at det kan figes at have tildraget sig den Opmærksomhed, det skulde; og først da

høfter Udstilleren den Ære, han fortjener, og de Besøgende faae en bekvem Leilighed til at blive bekendt med Egnens bedste Tillægsdyr i alle de Klasser, Skuet omfatter. Desuden bidrager en god Ordning meget til at give Folk Lyst til at besøge Skuet.

Til en nogenlunde fuldstændig Ordning hører, at hvert Dyr, der udstilles, forsynes med et Nummer, svarende til en trykt Fortegnelse, der giver Oplysning om Dyrets Eier, Alder og Herkomst. Slige Oplysninger kunne vel i Regelen faaes af den Person, der er sat til at passe og vogte Dyret paa Udstillingen, men ofte er han ikke tilstede eller kan ikke give de ønskede Oplysninger, og man har kun liben Sikkerhed for, at det, man faaer at vide, er tilforladeligt; thi det er jo ganske overladt til vedkommende Kvægpassers Forgodtbefindende, om han har Lyst at give sandfærdige Oplysninger eller lave nogen paa fri Haand. Det kan sikkert være vanskeligt nok baade for Dommerne og for de Besøgende alletider at faae Oplysningerne om Dyrets Alder og Herkomst saa paalidelige, som det kunde ønskes; men der er dog en stor Forskiel paa, om man i saa Henseende kun har en ubekendt Kvægpasser at holde sig til, eller et navngivet Medlem af Landboforeningen.

I den her omtalte Ordning af vore Dyrskuer er ikke foretaget andet eller mere, end hvad man vil finde gennemført ved alle vore store Landmandsmøders og ved flere af de mindre Landboforeningers Dyrskuer. Hvis jeg turde foreslaa en yderligere Udvikling af, eller Tilføining til denne Ordning, skulde det være: at Dommerudvalgene ikke blot afgav en Dom, men en begrundet Dom. Den kyndige Besøgende kan i Regelen, ved en opmærksom Betragtning af samtlige udstillede Dyr selv finde Grundene til Udfaldet af Bedømmelsen; men en stor Masse af de Besøgende høre og see Bedømmelsen uden at kunne gjøre sig Rede for den. De høre og see, at det Dyr har faaet Præmie, og det andet ikke, men de ønske at vide, hvilke Fortrin det belønnede Dyr har; og denne Oplysning

ville de som oftest forgjæves søge i den fortattede Beskrivelse, der undertiden bliver oplæst for Hestenes Vedkommende. En offentlig begrundet Dom har jeg tænkt mig kunde paa selve Dyrskuebagen, før Skuet var sluttet, udtales paa den Maade, at vedkommende Dommerudvalgs Formand, eller en Ordfører som et eller flere Udvalg enedes om at vælge dertil, traadte offentlig frem med en Udtalelse i Form og Omfang omtrent saaledes:

„Der er i den Klasse, hvorom her tales, udstillet saa og „saa mange Dyr. Udvalget har fundet Klassen i sin Helhed „af den og den Beskaffenhed. (Hvad Tren, der følger med „at vinde en Præmie, angaaer, gjør det nemlig en meget stor „Forstjæl, om Klassen har været talrig eller faatallig, og om „den i sin Helhed har været meget god, god eller slet).

Der er uddelt de og de Præmier og de Dyr, som have „vundet Prisen have udmærket sig frem for de øvrige ved de „og de Egenskaber, eller det og det Dyr har særlig udmærket „sig ved den og den Egenstab.“

Det maatte naturligvis være overladt vedkommende Udvalgs Skjøn, hvad det vilde fremhæve, og ved en offentlig begrundet Dom kunde der endogsaa være Tale om at gjøre opmærksom paa Mangler baade hos belønnede og ubelønnede Dyr; men det vilde dog forekomme mig noget betænkeligt, at frembrage Manglerne for stærkt, thi det kunde gjøre Husdyr-eiere betænkelige ved at sende deres Dyr til Stuerne, naar de vidste, at de der kunde være udsatte for at faae dem offentlig badlede. Det kunde maaste, om de senere skulde sælges, forringe deres Værdi. Jeg troer der allerede vilde være vundet meget, naar Dommerudvalgene vilde sige offentlig, hvad der især udmærkede de belønnede Dyr. Ønskede en Udstillers Oplysning om, hvorfor hans Dyr var forbigaaet, da vilde jeg finde det ønskeligt, at han kunde faae den ved privat at henvende sig til Formanden med Spørgsmaal om, hvad Udvalgets Mening havde været om hans Dyr. Hvor Udvalget havde

delst sig i et Flertal og et Mindretal, kunde der ved den offentlige Begrundelse af Dommen være Anledning til at sige det.

En og anden, der vil prøve at sammenligne de Forbringere, her stilles til Dyrskuerne, med det Billede af dem, han kjenner fra det virkelige Liv, især i Landets mere affides liggende Egne, vil maaske finde, at de ere saa store, at man kun tør gjøre sig ringe Haab om at see dem førte ud i Livet, og dog er der ikke meget at slaa af, skulle Dyrskuerne svare til deres Bestemmelse, og den Nytte de hde Landet staa i passende Forhold til de Midler, der anvendes derpaa. Mange Dyrskuer ere ogsaa i en saa glædelig Fremgang, at de ere meget nær ved at fyldestgjøre de her stillede Forbringere. At andre endnu staa meget tilbage, behøver ikke at affstrække, naar man betænker, hvor kort Tid Dyrskuer have været i Virksomhed hertilands. Præmieuddeling til Heste er vel allerede begyndt i Slutningen af forrige Aarhundrede (1785), men blev opgivet 1837, da Fuldblods- eller Forædlingstheorien fik saa stor Indflydelse paa vort offentlige Hestevæsen. Om Dyrskuer er der ikke Tale i Husdyranordninger før den Tid. Det er først efter 1848 vi mærke, at den frie Udvikling har givet Folket Lyst til at forsøge paa at indføre en Rappetrid i Fredens Gjerning lig den, der paa de engelske Dyrskuer sees at have baaret saa udmærkede Frugter for Englands Husdyravl; og først efter den Tid see vi, at vor Husdyrlovgivning slaaer ind paa den Vej, hvor det Offentlige stiller sig understøttende til den private (o: Landbosforeningernes) Virksomhed. Loven af 31de Mai 1852, om Husdyravlens Fremme, er den første, som bevilliger offentlig Tilskud til Landbosforeningernes Dyrskuer, der altsaa kunne regnes at være begyndt for omtrent 15 Aar siden. Naar man veed, at det pleier at vare længe, før slike nye Indretninger kunne arbejde sig ind i den almindelige Bevidsthed, er man vist berettiget til at kalde Dyrskuerne en temmelig ny Indretning hos os, af hvis videre Udvikling

vi ere berettigede til at haabe ikke lidet for vor Husdyravl. Alle Regjeringsforanstaltninger med Hensyn til Husdyravlens Fremme før den Tid gif næsten udelukkende ud paa at fremme Hesteavl, men siden Dyrstuerne begyndte, er den offentlige Interesse for Kvægavl tiltaget, og det tør haabes, at den Tid ikke ligger langt borte, da Hornkvæget paa vore Dyrstuer vil hævde den Plads, der tilkommer det som Landets vigtigste Husdyr.
